

Podsumowanie – Polityka partyjna w Kosowie po uzyskaniu niepodległości: implikacje dla budowania pokoju i budowania państwa

Niniejsza rozprawa doktorska stanowi kompleksową i krytyczną analizę roli lokalnych aktorów politycznych w kształtowaniu trajektorii rozwoju społeczeństw po konfliktach. Skupiając się na przypadku Vetëvendosje, prominentnej partii politycznej, studium wykorzystuje model hybrydowego pokoju Mac Ginty'ego (2011) do analizy złożonej interakcji między międzynarodowymi wysiłkami na rzecz budowania pokoju a sprawczością lokalnych aktorów w Kosowie po odzyskaniu niepodległości.

Prezentowane badanie zgłębia dwa kluczowe studia przypadków – kontrowersyjną kwestię Związku Gmin Serbskich (ang. *Association of Serb-Majority Municipalities*, dalej jako ASM) oraz trwający kryzys w północnym Kosowie – celem analizy interakcji Vetëvendosje z wpływami zewnętrznymi i lokalną dynamiką oraz przeprowadzenia krytyki ograniczeń liberalnego paradygmatu budowania pokoju i uwypuklenia znaczenia lokalnej sprawczości. ASM, powołany do życia na mocy porozumienia brukselskiego z 2013 roku, wynegocjowanego przez UE między Kosowem a Serbią, wywołało w Kosowie intensywne kontrowersje z powodu obaw, że potencjalna autonomia i uprawnienia Związku mogą zagrozić suwerenności i integralności terytorialnej Kosowa. Vetëvendosje stanęło na czele opozycji, argumentując, że ASM stworzyłby *de facto* w granicach Kosowa twór polityczny podobny do Republiki Serbskiej. Ta rozbieżność między modelem UE a lokalnymi obawami napędzała impas, trudny do przełamania nawet pomimo oferowanych zachęt dla Kosowa celem podporządkowania się.

Złożony kryzys w północnym Kosowie, zakorzeniony w spornej władzy między podmiotami zewnętrznymi i wewnętrznymi, dodatkowo uwypukla wyzwania związane z godzeniem odgórnych zaleceń z lokalną sprawczością i specyficznymi dla tego kontekstu problemami. Aktorzy międzynarodowi dążyli do integracji północnego Kosowa poprzez scentralizowane ramy, wysyłając misje policyjne i podejmując inne działania. Niemniej jednak wysiłki te zderzały się z alternatywnymi strukturami władzy wspieranymi przez lokalnych przywódców serbskich i Serbię, a stosowanie siłowych metod ignorowało złożoną dynamikę tamtejszych społeczności i wywoływało gwałtowne eskalacje. Prezentowana rozprawa doktorska podejmuje się

rygorystycznej analizie studiów przypadków, aby rzucić światło na unikalne strategie stosowane przez Vetëvendosje w radzeniu sobie z wyzwaniami i możliwością budowania hybrydowego pokoju. Ewolucja tej partii od ruchu oddolnego do siły rządzącej charakteryzuje się delikatnym balansowaniem między jej zaangażowaniem w samostanowienie a pragmatyczną koniecznością angażowania się w interakcje z aktorami międzynarodowymi. Zdolność Vetëvendosje do artykułowania i promowania w ramach dominującego paradygmatu budowania pokoju specyficznych dla danego kontekstu, lokalnie rezonujących alternatyw podkreśla transformacyjny potencjał lokalnych aktorów politycznych w kształtowaniu trajektorii rozwoju po konflikcie.

Jednym z kluczowych wniosków z tego badania jest wszechobecny wpływ siły perswazji aktorów międzynarodowych na kształtowanie procesów budowania pokoju i państwa w Kosowie, zgodnie z ich preferowaną wizją. Stany Zjednoczone i Unia Europejska wywierają znaczną presję na Kosowo poprzez połączenie dźwigni ekonomicznych, politycznych i dyplomatycznych, o czym świadczy powiązanie wdrożenia ASM z perspektywami integracji europejskiej Kosowa oraz nałożenie sankcji w odpowiedzi na asertywne podejście Vetëvendosje w północnym Kosowie. Wniosek ten uwypukla asymetrię władzy między aktorami międzynarodowymi a lokalnymi oraz wyzwania, przed którymi stoją partie polityczne takie jak Vetëvendosje w egzekwowaniu własnej woli i priorytetów.

Analiza pokazuje jednak również strategiczne i selektywne angażowanie się Vetëvendosje w międzynarodowe zachęty. Zamiast biernie akceptować oferowane przez podmioty zewnętrzne „marchewki i kije”, partia wykazała się niezwykłą odpornością i zdolnością do adaptacji, wykorzystując te zachęty do promowania swoich własnych priorytetów, jednocześnie opierając się zewnętrznym naciskom, które mogłyby zagrozić suwerenności i integralności terytorialnej Kosowa. Wniosek ten podważa uproszczone narracje o aktorach lokalnych jako jedynie o odbiorcach międzynarodowych wysiłków na rzecz budowania pokoju. Ukazuje on zaradność i zdolność do adaptacji partii politycznych takich jak Vetëvendosje w poruszaniu się po złożonym krajobrazie hybrydowego pokoju.

Studium ujawnia ponadto wielopłaszczyznowe strategie stosowane przez Vetëvendosje w nawigowaniu i reagowaniu na siłę perswazji i zachęty aktorów międzynarodowych.

Wykorzystując różnorodne narzędzia, od strategicznych negocjacji po subwersję i opór, partia wykazała się umiejętnością równoważenia swojego zaangażowania w samostanowienie z pragmatycznymi wymogami angażowania się w interakcje z aktorami międzynarodowymi. Ewoluujące stanowisko Vetëvendosje w sprawie ASM, od zdecydowanego sprzeciwu do częściowego podporządkowania się i strategicznej adaptacji, odzwierciedla zdolność partii do dostosowywania się do zmieniających się okoliczności politycznych i wytyczania ścieżki zgodnej z jej wizją przyszłości Kosowa.

W północnym Kosowie Vetëvendosje przyjęło bardziej asertywne podejście, kwestionując status quo i opowiadając się za suwerennością Kosowa oraz integracją obszarów zamieszkałych przez Serbów z krajowymi ramami politycznymi i prawnymi. Wniosek ten podkreśla transformacyjny potencjał lokalnych aktorów politycznych w przekształcaniu ram hybrydowego pokoju i kwestionowaniu dominacji zewnętrznych agend budowania pokoju. Co więcej, analiza ujawnia pojawienie się charakterystycznych dla danego kontekstu, lokalnie wybrzmiewających alternatyw wobec podejścia społeczności międzynarodowej do ASM i trwającego kryzysu w północnym Kosowie. Propozycje Vetëvendosje dotyczące zdecentralizowanego, opartego na społecznościach podejścia do ochrony praw mniejszości oraz bardziej holistycznej i integracyjnej strategii rozwiązywania problemów w północnym Kosowie podkreślają zaangażowanie partii w artykułowanie i promowanie rozwiązań w zakresie budowania pokoju, które są zakorzenione w specyficznych realiach i aspiracjach społeczności Kosowa. Te alternatywne wizje podważają odgórne narzucanie zewnętrznie opracowanych ram i dają nadzieję na rozwój potencjału inicjatyw lokalnych w tworzeniu bardziej zrównoważonych i legitymizowanych rezultatów budowania pokoju.

Rozprawa doktorska oferuje istotny wkład teoretyczny i praktyczny do koncepcji budowania pokoju i państwa. Udoskonala i adaptuje model hybrydowego pokoju Mac Ginty'ego, proponując ukierunkowane ulepszenia, aby lepiej uchwycić niuanse kontekstu Kosowa. Badanie podkreśla znaczenie promowania wrażliwszego na kontekst, lokalnie czułego i adaptacyjnego podejścia do interwencji w budowanie pokoju, kładąc nacisk na potrzebę autentycznego dialogu, partnerstwa i współtworzenia działań razem z lokalnymi interesariuszami.

Wnioski płynące z tej rozprawy doktorskiej wykraczają poza specyficzny przypadek Kosowa, podważając dominujące paradygmaty i otwierając nowe możliwości zrozumienia i wspierania transformacyjnego potencjału lokalnej sprawczości w społeczeństwach po konfliktach. Badanie zachęca naukowców i praktyków do przyjęcia bardziej dialogicznego, opartego na współpracy i wzmacniającego podejścia do budowania pokoju i państwa, które uznaje i pielęgnuje zdolności lokalnych aktorów do kształtowania własnego losu w dążeniu do trwałego pokoju i rozwoju.

Podsumowując, niniejsza rozprawa doktorska wnosi znaczący i oryginalny wkład do dziedziny budowania pokoju i państwa, oferując teoretycznie ugruntowaną i empirycznie udowodnioną analizę roli lokalnych partii politycznych w poruszaniu się po złożonościach hybrydowego pokoju w środowiskach po konfliktach. Rzucając światło na sprawczość i odporność lokalnych aktorów politycznych, takich jak Vetëvendosje, badanie służy jako cenny kompas do nawigowania złożonego terenu hybrydowego pokoju i budzi nadzieję na wykorzystanie transformacyjnego potencjału lokalnego przywództwa w budowaniu bardziej sprawiedliwej, lepiej zintegrowanej i zrównoważonej przyszłości po konfliktach.